

KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENTET
Postboks 8013 DEP
0030 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon
Karsten Butenschøn, 69247108

Innspill til nasjonal oppfølging av det nye globale rammeverket for naturmangfold

Vi viser til brev 31.03.2023 og takker for anledningen til å gi innspill. Statsforvalteren uttaler seg i sin rolle som iverksetter av nasjonal politikk med både forvaltningsansvar og veiledningsoppgaver innen naturmangfold. Statsforvalteren i Oslo og Viken uttaler seg på vegne av alle embeter, forankret hos de respektive miljøverndirektørene.

Vi ønsker å trekke frem to temaer som vi ønsker at blir behandlet grundig i kommende stortingsmelding: i) kunnskapsgrunnlaget og ii) vern og beskyttelse av viktige økosystemer.

Kunnskapsgrunnlaget

Et godt kunnskapsgrunnlag er forutsetningen for en best mulig forvaltning. Prinsippet om en kunnskapsbasert forvaltning er også nedfelt i naturmangfoldloven. Systemet for kartlegging av natur er vesentlig endret i løpet av det siste 10-året med innføringen av Natur i Norge (NiN). Målsetningen har vært å skille objektiv observasjon og klassifisering tydeligere fra verdisseting og avveining. Sett fra forvaltningens ståsted innebærer dette at bruk og tolking av kartleggingsdataene forutsetter større naturfaglig kompetanse enn før. En gradvis utvikling av NiN gjør det krevende for forvaltningen å lære seg hvordan disse data brukes på en best mulig måte. Vi ser det derfor som viktig at NiN nå blir komplett, inkludert vann- og vassdragsnaturen, for deretter å få virke i lang tid før det gjøres nye endringer. Verktøy som kan gjøre tolkning og vurdering av data enklere bør fortsatt utvikles videre.

NiN vektlegger beskrivelse av naturtyper som «artenes adresse» og kunnskap om naturtype-mangfoldet er svært viktig for god arealforvaltning. Samtidig ser vi med økende bekymring på manglene innsats og bredde når det gjelder artskartlegging. Skal vi kunne følge med på om bestandene av lokale ville arter er økt til sunne og robuste nivåer, trenger vi også data om arters utbredelse. Vi mener det er et udekket behov i mellomrommet mellom de store arts-prosjektene som finansieres over forskningsrådet og mer tilfeldig kartlegging i regi av frivillige organisasjoner. Blant rødlistas 2752 truede arter, prioriterer oppfølgingsplanen kun 23. Kriteriene for tilskudd og innretningen av spesielle driftsmidler, gjør at det bare blir mulig å følge opp et lite antall arter forvaltningsmessig. For å sikre en økosystembasert forvaltning med robuste naturområder som kan

levere viktige økosystemtjenester også på lang sikt ser vi også et klart behov for økt fokus på å kartlegge viktige funksjonsområder for arealkrevende arter som avhenger av en rekke ulike naturtyper og kvaliteter i sine leveområder.

Vern og beskyttelse av viktige økosystemer

Målene i naturavtalen tilsier et behov for streng regulering av virksomhet og arealbruk som truer naturmangfoldet. For å ha legitimitet må restriktive virkemidler innrettes slik at de treffer den naturen som er viktigst å beskytte for å vedlikeholde økosystemtjenester og opprettholde en sunn planet. Dette inkluderer større, sammenhengende områder som binder sammen ulike habitater, og sikrer leveområder for arealkrevende arter. Når klimaendringene virkelig slår inn vil fragmentert «frimerkevern» være svært sårbart, og en del av disse områdene vil stå i fare for å gå tapt som følge av tilfeldige ekstremhendelser. For å ta vare på økosystemtjenestene og møte en klart økt samlet belastning fremover, må arbeidet med beskyttelse dekke alle våre hovedøkosystemer, inkludert rike og høyproduktive områder både på land, i vann og i sjø. Spørsmålet om det er behov for strengere vernebestemmelser, med vern også av arter som i dag er høstbare, bør tas med i utredningen.

Kulturlandskapet er et viktig økosystem. Mange arter i kulturlandskapet har hatt sterk tilbakegang de siste 10-20 årene. Den tidligere tallrike vipa har som et eksempel stedvis gått tilbake med over 90% i aktuelle periode, og trenden tilsier at den er på vei ut som hekkefugl i områder hvor den tidligere var en av de vanlige fugleartene. Vi ser et akutt behov for å styrke regionalt miljøprogram (RMP) eller andre virkemidler som bidrar til å ta vare på naturmangfold knytte til tradisjonell drift.

Det klassiske vernet er velprøvd og effektivt. Vern er forholdsvis lett å kommunisere og det er lett å forholde seg til for alle involverte. Der regulering av virksomhet gjennom sektorregelverk bare beskytter naturen mot visse typer inngrep, har vern etter naturmangfoldloven den fordelene at beskyttelsen gjelder uavhengig av hvem eller hva som truer verneverdiene. Dette inkluderer også eventuelle nye trusler som vi ikke ser for oss i dag.

I marine økosystem er det sterke koblinger mellom vannmasser og bunnforhold der de tradisjonelt høstbare ressursene spiller en nøkkelrolle. Restriksjoner på høsting i sjø har vist seg som et svært effektivt tiltak for å øke produksjonen i avgrensa soner (0-fiske områder og vernesoner for hummer) og bør tas med som en del av verktøykassa for bevaring av naturmangfold og ressurser i kystsonen. Bunntråling har i tillegg til å gi omfattende klimagassutslipp, klare negative effekter på marint mangfold og marin produksjon. Forbud mot bunntråling i gitte soner bør derfor også vurderes som tiltak for å beskytte marin natur og for å øke biologisk produksjon i sjø.

Våre erfaringer fra arbeidet med frivillig vern av skog er gode, men vi har også erfart at det oppstår køproblemer i ulike trinn i prosessen. I ulike perioder har det vært begrensinger i kapasitet til naturkartlegging, skogfaglige vurderinger og -taksering eller erstatningsoppgjør. Enkelte områder har blitt stående i alle køene. Årelange prosesser med svak forutsigbarhet er en belastning for de aktuelle berørte grunneierne og for forvaltningen. Vi har mistet tilbud om viktige områder på grunn av dette, og har også måttet legge til side verneverdige områder etter at det har vært investert betydelige ressurser i utredning og saksbehandling. Det er behov for å finne løsninger som kan sikre en bedre og mer forutsigbar flyt, herunder bør det vurderes om et fond kunne sikret forutsigbar finansiering.

Bevaring og restaurering av forringet natur må sees i sammenheng. Vi erfarer at dagens krav til urørthet gjør det vanskelig å få dekket viktige mangler i vernet. Områder med stort økologisk potensial blir lagt til side på grunn av inngrepshistorikk, og inngrep fører til at verneområder blir gitt forvaltningsmessig og økologisk svært u hensiktsmessige (kronglete) vernegrenser. De viktigste

manglene finnes nettopp i de rikeste naturtypene, som også ofte er sterkt påvirket. Dette er områder som vil kunne utvikle større naturverdier fremover dersom de sikres nå.

Statsforvalterne arbeider aktivt med restaurering av grøftet myr, og fra 2022 med restaurering av sanddynemark og åpen grunnlendt kalkmark. I tillegg er vi kjent med at det gjennomføres restaureringstiltak i andres regi, f.eks. tiltak i vassdrag og restaurering i og rundt amfibedammer. Fremover mener vi det er stort potensial i restaurering av kantsoner i større vassdrag, en vinn-vinn-løsning for både naturmangfold i vann og på land og som naturbasert flomsikring og klimatilpasning. Det vil kunne ta flere 10-år før en ser full effekt av slike tiltak. Når områder restaureres med offentlige midler, må vi derfor også kunne beskytte disse områdene mot negativ påvirkning i lang tid fremover. Dagens innsats er derfor i stor grad rettet mot forringet natur i eksisterende naturreservater. Slik vi oppfatter naturavtalen er det et mål å gjenskape natur fra annen og langt mer forringet tilstand enn det vi finner i dagens naturreservater. Før det gjøres en storstilt innstas for å gjenskape forringet natur er det behov for å se på virkemidler rundt sikring av disse områdene, enten gjennom vern eller på annen måte.

Dersom tiltakspyramiden for arealforvaltning skal tas fullt i bruk, er det behov for tilpasninger i plan- og bygningsloven som gir kommunene mulighet til å kreve økologisk kompensasjon i arealplansaker, med et juridisk rammeverk som gir kommunene slike muligheter. Jf. Avsnittet over må også rammeverket ha juridiske virkemidler for å sikre de naturområdene som restaureres eller etableres som økologisk kompensasjon.

Statsforvalteren vil gjerne bidra til å finne de gjennomførbare løsningene

Statsforvalteren har et bredt oppdrag på tvers av mange samfunnssektorer. Vi har god kontakt både embetene imellom. Med sentrale myndigheter og med kommunene og lokale aktører i hver vår region. Sammen med kommunene er vi førstelinje myndigheter når det gjelder vern og bærekraftig bruk av naturen. Vi vet hvor landet ligger og vil gjerne bidra til at vår oppfølging av naturavtalen blir gjennomførbar og godt forankret regionalt og lokalt.

Som regional samordningsmyndighet vil vi også peke på betydningen av at alle virkemidler sees i sammenheng. Målkonflikter og regelverk som står i motstrid må identifiseres og løses slik at målkonfliktene i minst mulig grad skyves ned til regionalt og lokalt nivå.

Med hilsen

Gunhild Dalaker Tuseth
avdelingsdirektør
Klima- og miljøvernavdelingen

Karsten Butenschøn
seksjonssjef

Dokumentet er elektronisk godkjent